

METROPOLITAN
U LISINSKOM

G. Bizet:

CARMEN

Nedjelja, 9. studenoga 2014., 19 sati.

The Met
ropolitan
Opera **HD**
LIVE

METROPOLITAN U LISINSKOM

G. Bizet:

CARMEN

Nedjelja, 9. studenoga 2014., 19 sati.

THE MET: LIVE IN HD SERIES IS MADE POSSIBLE BY A GENEROUS GRANT
FROM ITS FOUNDING SPONZOR

Neubauer Family Foundation

GLOBAL CORPORATE SPONSORSHIP OF THE MET LIVE IN HD
IS PROVIDED BY

Bloomberg

THE HD BROADCASTS ARE SUPPORTED BY

Toll Brothers
America's Luxury Home Builder

The Met
ropolitan
Opera

Georges Bizet

CARMEN

opéra comique u četiri čina

Libreto: Henri Meilhac i Ludovic Halévy
prema istoimenoj pripovijetki
Prospera Mériméea

NEDJELJA, 9. STUDENOGA 2014.
POČETAK U 19 SATI.

Praizvedba:

Opéra-Comique, Pariz, 3. ožujka 1875.

Prva hrvatska izvedba:

Hrvatsko zemaljsko kazalište,
Zagreb, 18. lipnja 1893.

Prva izvedba ansambla Metropolitanana:

5. siječnja 1884. u Bostonu,

7. siječnja u Academy of Music

i tek 9. siječnja u zgradi Metropolitanana

Premijera ove izvedbe u Metropolitanu:

31. prosinca 2009.

CARMEN **Anita Rachvelishvili**
MICAČLA **Anita Hartig**
DON JOSÉ **Aleksandrs Antonenko**
ESCAMILLO **Ildar Abdrazakov**
ZUNIGA **Keith Miller**
MORALÈS **John Moore**
LE DANÇAÏRE **Malcolm MacKenzie**
LE REMENDADO **Eduardo Valdes**
FRASQUITA **Kiri Deonarine**

MERCÈDÈS **Jennifer Johnson Cano**
PLESAČI **Maria Kowroski i Martin Harvey**
ZBOR I ORKESTAR METROPOLITANA
ZBOROVOĐA **Donald Palumbo**
DIRIGENT **Pablo Heras-Casado**
REDATELJ **Richard Eyre**
SCENOGRAFI I KOSTIMOGRAFI **Rob Howell**
OBLIKOVATELJI RASVJETE **Peter Mumford**
KOREOGRAFI **Christopher Wheeldon**

Prekjučer sam čuo jednu operu: Carmen, jednog Francuza – Bizeta, i bio sam potresen. Tako je snažna, strastvena, puna šarma, tako južnjačka! To je opera nad operama!

Friedrich Wilhelm Nietzsche

Stanka poslije drugoga čina.
Svršetak oko 22 sata i 40 minuta.
Tekst: francuski.
Titlovi: engleski.

SADRŽAJ

PRVI ČIN

Prvi čin događa se na trgu u Sevilli. Vojnici promatraju prolaznike. Dolazi Micaëla koja traži narednika Don Joséa. Narednik čete na straži, Moralès, pokušava je zadržati, ali ona odlazi. Vratit će se kad stražu preuzme José. Najavljena dječjim zborom „Avec la garde montante“ (Sa stražom koja se uspinje), straža se mijenja. Moralès prenosi Joséu da ga je tražila Micaëla i odlazi.

Dolazi poručnik Zuniga i zanima se za djevojke koje rade u obližnjoj tvornici cigareta. José mu kaže da njega one ne zanimaju. On je iz Navarre, odakle je i

djevojka koja ga je tražila i koju očekuje – Micaëla. Ona je siročić, a odgojila ju je njegova majka udovica. Naposljetku zvono najavljuje odmor radnica, one izlaze iz tvornice i pjevaju o slatkom dimu („Dans l' air, nous suivons la fumée“ – U zraku slijedimo dim). Među njima je Carmen – Carmencita.

Carmen pjeva glasovitu habaneru „L' amour est un oiseau rebelle“ (Ljubav je buntovna ptica). Pjeva o ljubavi s jasnom porukom: „Ako te ja ljubim, čuvaj se“ i baca cvijet u lice Joséu. Svi se razilaze, a José ostaje sam. Prije posve ravnodušan na pjevanje Carmen,

sada uzima cvijet koji mu je bacila i brzo ga skrrije da ga ne bi vidjela Micaëla koja je upravo stigla. Micaëla mu nosi pismo od majke, nešto novca i poljubac. José je dirnut, ali nježnu idilu remeti strah od „demona“, što Micaëla ne shvaća i odlazi. („Parle-moi de ma mère!“ – Govori mi o mojoj majci) José čita pismo u kojemu ga majka savjetuje da se oženi Micaëlom, što je on spreman učiniti. Iznenađna buka iz tvornice promijenit će tijek događanja. Počela je svađa između radnica. Za to je kriva Carmen pa Zuniga naređuje Joséu da je odvede u zatvor. Kad ostanu sami, Carmen mu privlačnim riječima u slavnoj *seguidilli* „Près des remparts de Séville“ (U blizini bedema Seville) opisuje život u krčmi Lillasa Pastije i dodaje da će sve biti onako kako ona kaže jer je on voli,

što potvrđuje cvijet koji je skrio u njedrima. Dok je José vodi u tamnicu, ona ga odgurne i pobjegne.

DRUGI ČIN

Drugi čin opere događa se krčmi Lillasa Pastije. Počinje *intermezzom*. Carmen i njezine prijateljice Frasquita i Mercédès zabavljaju časnike, među kojima su Zuniga i Moralès. Carmen pjeva još jedan glasoviti odlomak opere – cigansku pjesmu „Les tringles des sistres tintaient“ (Strune glazbala bruje). Veselje doseže vrhunac. Carmen od Zunige doznaje da je José upravo pušten iz tamnice nakon što je izdržao jednomjesečnu kaznu jer je dopustio da mu Carmen pobjegne. Izvana se začuju glasovi koji slave toreadora Escamilla. Toreador pjeva svoje slavne

kuplete „Votre toast, je peux vous le rendre“ (Vašu zdravicu mogu vam uzvratiti). I njega privlači Carmen, ali ona ga glatko odbija. Svi odlaze, a Lillas Pastia kaže djevojkama da su stigli krijumčari Le Dancaïre i Le Remendado. U izvanrednom kvintetu „Nous avons en tête une affaire“ (Imamo na umu jedan posao) pjevaju o planu da prevare stražare i prebace krijumčarenu robu. Carmen neće poći s njima jer očekuje Joséa. U ključnom prizoru opere, Carmen pleše pred Joséom uz pratnju kastanjeta („Je vais danser en votre honneur“ – Hoću plesati vama u čast). Začuje se zvuk trublje koji objavljuje da se on mora vratiti u vojarnu. José se lomi između dužnosti i ljubavi prema Carmen koja je preplavila njegovo srce. I kad mu ona predbacuje da je ne voli, on joj u prekrasnoj ariji o cvijetu „La fleur che tu

m' avais jetée“ (Cvijet koji si mi dobacila) tu ljubav izjavljuje. No ipak odbija pridružiti se njoj i njezinim prijateljima i rastaje se od nje. Ali sudbina je htjela drukčije. Dolazi Zuniga i kad zatječe Carmen sa svojim podređenim, zapovjedi Joséu da ode. On odbija pa se dvojica muškaraca sukobljavaju. Razdvajaju ih pridošli krijumčari. Joséu više nema povratka. Slijedit će Carmen u planine, u slobodu koju mu ona opisuje ružičastim bojama („Là-bas, là-bas, dans la montagne“ – Tamo, tamo, u planini).

TREĆI ČIN

Treći čin opere događa se noću u planinama pokraj Seville. Počinje elegantnim *intermezzom* sa solom flaute i harfe. Dolaze umorni krijumčari, među kojima je sada i Don José, te pjevaju o opasnostima svojega posla, koje

Foto: Metropolitan opera

se zaboravljaju kad sve dobro završi. Između Carmen i Josea osjeća se napetost.

Ona ga se zasitila i kad joj on kaže da u blizini stanuje njegova majka, šalje ga k njoj. Carmen zna da će njih dvoje zajedno poći u smrt. Frasquita i Mercédès, baš kao i Carmen, uvjerenе su u to da se u kartama može vidjeti sudbina i vjeruju u sreću koja ih očekuje („Mélons! Coupons!“ – Miješajmo! Sijecimo!). Carmen iz karata čita svoju sudbinu: smrt za nju i Joséa. („Carreau! Pique!... La mort!“ – Karo! Pik!... Smrt!) Krijumčari odlaze za poslom, znajući da će se djevojke pobrinuti da prevare carinike. José ostaje na straži.

Dolazi Micaëla. Prestrašena je, ali ipak dovoljno hrabra i odlučna da nađe Joséa i dovede ga majci koja je na samrti („Je dis que rien ne m' épouvante“ – Govorim si da ništa me neće zastrašiti). Misleći da je ona uljez, José diže pušku i opali. Metak je zamalo okrznuo Escamilla koji se u tom trenutku ondje našao. Dva čovjeka se sukobljavaju zbog ljubavi prema Carmen, koja je stigla na vrijeme da ih razdvoji. Escamillo poziva sve na koridu u Sevilli i odlazi. Krijumčari nalaze skrivenu Micaëlu. Finale čina prožet je dramatskim akcentima Micaëline usrdne molbe, prkosa i izazivanja Carmen te Joséove bijesne ljubomore. Saznavši da mu majka umire, José odlazi s Micaëlom.

ČETVRTI ČIN

Četvrti čin opere događa se ispred arene u Sevilli. Međuigra se temelji na španjolskim pjesmama koje je skupio slavni Manuel Garcia (1775-1832) i u tempu je živahnog plesa. Okupljaju se posjetitelji. Carmen

dolazi s Escamillo i oni pjevaju kratak duet u kojemu si izjavljaju ljubav („Si tu m' aimes, Carmen“ – Ako me ti voliš, Carmen). Frasquita je opominje da se u mnoštvu krije Don José i da je vreba. Carmen se ničega ne boji i hrabro će mu se suprotstaviti. José je najprije moli da s njim pobjegne, ali ona to odbija. Zatim joj prijete, no ona se ne boji i baca mu prsten koji joj je nekoć dao. („C' est toi!“ – „C' est moi!“ – Ti si! – Ja sam!) On je ubija i predaje se narodu koji je izašao iz arene oduševljen Escamillovom toreadorskom pobjedom.

VEČERAŠNJI INTERPRETI

Carmen tumači gruzijska mezzosopranistica **Anita Rachvelishvili** (1984.), diplomantica Konzervatorija u Tbilisiju. U sezoni 2006./2007. bila je solistica Opere u Tbilisiju, a od jeseni 2007. članica Programa za mlade umjetnike milanske Scale. To joj je donijelo nastup u ulozi Carmen na otvorenju sezone 2007./2008. pod ravnanjem Daniela Barenboima. U siječnju 2011. prvi put je nastupila u Metropolitanu u istoj ulozi. U Metu je ostvarila tridesetak nastupa, a u *Met Live in HD* gledali smo je i slušali kao Končakovnu u *Knezu Igoru*. Don José je letonski tenor **Aleksandrs Antonenko** (1975.) kojega se sjećamo kao Samozvanca Dimitrija u *Borisu Godunovu* u *Met Live in HD*. Diplomirao je puhaće instrumente i pjevanje na Konzervatoriju u Rigi i 1998. debitirao kao Oberto u Händelovoj *Alcini*. Dopunjujući repertoar sve težim i zahtjevnijim ulogama, došao je 2008. do Otella na Salzburškim svečanim igrama pod ravnanjem Riccarda Mutija. U Metropolitanu je prvi put nastupio 2009. kao Knez u *Rusalki*. U Metu je još

pjevao Pollionea u *Normi* i Luigija u *Plashtu* i ostvario tridesetak nastupa. Escamilla pjeva ruski bas **Ildar Abdrazakov** (1976.). Potječe iz umjetničke obitelji; majka mu je slikarica, otac redatelj, brat također bas. Debitirao je 1998. u Marijinskom teatru u Petrogradu kao Figaro u *Figarovu piru* u kojoj smo ga uložo nedavno gledali i slušali u *Met Live in HD*. Prva nagrada na V. Međunarodnom pjevačkom natjecanju Maria Callas „Novi Verdijevi glasovi“ u Parmi 2000. označila je početak njegove svjetske karijere. U milanskoj Scali je 2001. nastupio na koncertu, a na otvorenju sezone 2003./2004. pod ravnanjem Riccarda Mutija pjevao je Mojsija u operi

Mojsije i faraon Gioachina Rossinija. Mojsija je pjevao i 2009. na Salzburškim svečanim igrama. Prvi put nastupio je u Metropolitanu 2004. kao Masetto u novoj produkciji *Don Giovannija* pod ravnanjem Jamesa Levinea, u kojemu je poslije pjevao Leporella i Don Giovannija. Među petnaest uloga koje je ostvario u Metu i više od stotinu nastupa, ističu se naslovni lik Verdijeva *Attile* te Henrik VIII. u Donizettijevoj *Anni Boleni* i knez Igor koje smo gledali i slušali u *Met Live in HD*. U *Met Live in HD* gledali smo ga i slušali i kao Raimonda u *Luciji di Lammermoor*. U Metu je pjevao i četverostruku ulogu demona u *Hoffmannovim pričama*, Alidora u *Pepeljugi*, Mustafu u *Talijanki u Alžiru*, Dosifeja u *Hovanščini*, Mefistofelea u Berliozovu *Faustovu prokletstvu* i Gounodovu *Faustu*. Dobitnik je, s Olgom Borodinom, nagrade *Grammy* 2011. za Verdijev *Requiem* pod Mutijevim ravnanjem uz Simfonijski orkestar iz Chicaga za najbolji album godine na području klasične glazbe. U travnju je uz Zagrebačku filharmoniju nastupio na koncertu u Kraljevskoj opernoj kući u Muscatu u Omanu. Micaëlu, svoju drugu ulogu u Metu, pjeva rumunjska sopranistica **Anita Hartig** (1983.). Završila je studij pjevanja na Muzičkoj akademiji u Cluju 2006. i debitirala kao Mimì u *La Bohème*. Mimì je pjevala i 2012. na prvom nastupu u Scali i u toj je ulozi ožujku prvi put nastupila u Metropolitanu. Kao Mimì gledali smo je i slušali u *Met Live in HD*. Od 2009. članica je Bečke državne opere, u kojoj je prvi put nastupila kao Musetta. Pjeva Zerlinu u *Don Giovanniju*, Paminu u *Čarobnoj fruli* i druge uloge lirskeg repertoara. Izvedbom ravna španjolski dirigent **Pablo Heras-Casado** (1977.). Rođen u Granadi, sa sedam je godina pjevao u školskom zboru, a s devet je počeo učiti klavir. Diplomirao je

Foto: Metropolitan opera

Anita Rachvelishvili

Aleksandrs Antonenko

na Konzervatoriju u Granadi, a na tamošnjem Sveučilištu nastavio je usavršavati se na umjetničkom studiju. S velikim zanimanjem njegovao je glazbu avangarde, no poslije se posvetio baroknoj glazbi. Godine 2007. bio je pobjednik dirigentskog natjecanja Festivala u Lucernu. U Sjedinjenim Američkim Državama prvi put je dirigirao u lipnju 2008. u Carnegie Hallu. Od 2011. glavni je dirigent američkog komornog Orkestra Svetoga Luke. Ugledni časopis *Musical America* proglasio ga je 2013. *dirigentom godine*. Operu režira glasoviti britanski filmski, kazališni i televizijski redatelj, dobitnik Nagrade *Laurence Olivier*, **Richard Eyre** (sir Richard Charles Hastings Eyre) (1943.), đak sveučilišta u Cambridgu i Oxfordu. Autor ponajboljih realizacija

Shakespeareovih djela, ali i djela suvremenijih autora, u operni je svijet ušao 1994. sjajnom *Traviatom* u Covent Gardenu s Angelom Gheorghiu u naslovnoj ulozi pod ravnanjem sir Georga Soltija. U Metropolitanu je prvi put režirao *Carmen* 2009. s Elinom Garančom u naslovnoj ulozi te 2014. *Werthera i Figarov pir* koje smo gledali i slušali u *Met Live in HD*. O svojem pristupu *Carmen* i naslovnom liku rekao je: „Njezina seksualnost je životna snaga, snaga koja određuje. *Carmen* je priča o seksu, silovitosti i rasizmu – i prirodnoj posljedici toga: slobodi. To je jedno od nepobitno najvećih umjetničkih djela. Seksepilno u svakom smislu. I mislim da mora šokirati.“

Prosper Mérimée

PROSPER MERIMÉE

Francuski povjesničar, arheolog, dramatičar i novelist, Prosper Mérimée rođen je u Parizu 28. rujna 1803. Studirao je pravo, grčki, španjolski, engleski i ruski jezik kojima je potpuno vladao. Prvi je skrenuo pozornost zapada na genij Turgenjeva, Gogolja i Puškina, kojega je i prevodio. Nema sumnje da je Puškinova poema *Cigani*, koju je otkrio 1840. (a preveo 1852.), utjecala na *Carmen*. Bio je izvrstan arheolog, dobar poznavatelj doba Julija Cezara i srednjega vijeka. Godine 1834. imenovan je glavnim nadzornikom povijesnih spomenika. U Španjolskoj je 1830. počeo prijateljevati s groficom De Montijo od koje je saznao priču o Carmen. Savjetovao je njezinu kćer Eugeniju (1826-1920) kad joj se udvarao Napoleon Treći. Kad je ona 1853. postala francuska carica Eugénie, imenovan je senatorom. Umro je u Cannesu pet dana

prije 67. rođendana, 23. rujna 1870. godine. Na mnogim putovanjima Mérimée je upoznao i ljude izvan zakona čijoj se energiji u borbi s cijelim svijetom taj hladni i suzdržani znanstvenik divio. Često je dolazio do zaključka da kultura ubija instinktivnog, jakog čovjeka pa su ga privlačile teme o kordovanskoj krvnoj osveti i životu španjolskih krijumčara. Promatrao ih je s hladnim mirom klasičnog realista i čovjeka od čiste znanosti. Pišući *Carmen*, naučio je jezik španjolskih Cigana. Pripovijetku počinje prizorom u kojemu kod drevne Munde susreće hajduka Joséa Lizzarabengou koji mu priča kako ga je Carmen navela na zlo te kako je od urednog vojnika i plemića zbog ljubavi postao lupež; ubio je, krao, krijumčario i na kraju u nastupu ljubomore ubio demonsku Carmencitu, koja se *ljulja u bokovima kao ždrebica iz kordovanske ergele*. I sve je to ispričao nedostižnom jednostavnošću i klasičnim mirom, najobičnijim, lapidarnim stilom. Ovako opisuje Carmen: „Imala je koso položene oči i lagano ispupčene usne. Crnoplava kosa krasila je lice neobične ljepote. Njezin puten lik savijao se poput plamenih jezika. Tko ju je jedanput vidio, nikad je više nije mogao zaboraviti. Koga je pogodio njezin požudni pogled, nije se mogao oteti njezinoj moći.“

Ni sam se nije mogao oteti privlačnosti bića koje slobodu ljubi više od same ljubavi. Trideset godina poslije Georges Bizet je istom zadivljujućom stvaralačkom snagom glazbeno uobličio lik vatrene Ciganke i tako ga uvjerljivo povezo s podnebljem njezine domovine kao da je s njim srastao, a zapravo nikad nije bio u Španjolskoj.

O SKLADATELJU

Alexandre-César-Léopold [Georges] Bizet rođen je u Parizu 25. listopada 1838. Njegov je otac bio amaterski pjevač i osrednji skladatelj, majka pijanistica, a ujak slavni učitelj pjevanja François Delsarte (1811-1871) pa je od najranijeg djetinjstva živio s glazbom. U devetoj je godini počeo učiti glasovir kod Antoineta François Marmontela (1816-1898), a u desetoj je kao iznimno talentiran primljen na pariški Konzervatorij. Ondje mu je glasovir predavao također Marmontel, orgulje je učio kod François Benoista (1794-1878), a kontrapunkt kod Pierre-Josepha Guillaumea Zimmermanna (1785-1853). Zimmermanna je često zamjenjivao Charles Gounod. Od godine 1853. Bizet je studirao kompoziciju u klasi Jacquesa François Fromental Halévyja (1799-1862), autora poznate „velike opere“ *Židovka* (La Juive), čijom se kćeri Geneviève (1849-1926) 1869. oženio. Prvu simfoniju *in C*

Alexandre-César-Léopold Bizet

skladao je kao sedamnaestogodišnjak, 1855. Otkrivena je 1933. u knjižnici Konzervatorija i u njoj se već naslućuje veliki majstor. Slavni George Balanchine (1904-1983) koreografirao je na tu glazbu jedan od najpoznatijih baleta 20. stoljeća. Tijekom studija Bizet je dobio niz nagrada, a najveću – Prix de Rome – stekao je 1857. kao devetnaestogodišnjak kantatom *Clovis et Clotilde*. Te je godine, s Alexandrom Charlesom Lecocqom (1832-1918), pobijedio na natjecanju koje je Jacques Offenbach raspisao za operetu pa mu je opereta *Le Docteur Miracle* (Čudotvorni liječnik) praižvedena u Théâtre des Bouffes Parisiens.

U prosincu 1857. Bizet je otišao u Rim – Nagrada Prix de Rome uključivala je trogodišnji boravak u Villi Medici – i ondje je ostao do jeseni 1860. Za boravka u Italiji skladao je operu *buffu*, *Don Procopio*, u kojoj je svjesno oponašao talijanski stil, sakralno djelo *Te Deum* i simfonijsku odu *Vasco de Gama*. Nakon povratka u Pariz radio je na simfoniji *Roma* te je dovršio uverturu *La Chasse d'Ossian* (Ossianov lov) (1861.) i *opéru comique*, *La Guzla de l'Émir*, koju su 1862. skinuli s repertoara u Théâtre-Lyrique pa se zagubila. Ali upravitelj kazališta Léon Carvalho (1825-1897) ponudio mu je libreto Michela Carréa (1821-1872) i Eugènea Cormona (1810-1903) za operu *Les pêcheurs de perles* (Biserari) i ona je s osrednjim uspjehom praižvedena 30. rujna 1863. Kritičari su bili rezervirani pa i oštri, predbacujući Bizetu da oponaša Wagnera, Féliciena-Césara Davida (1810-1876) i Verdija. Pisali su o *harmonijskim bizarnostima koje proizlaze iz loše usmjerene težnje za originalnošću*. No Hector Berlioz govorio je o talentu koji mnogo obećava.

Poslije *Biserara* Bizet je skladao „veliku operu“ u pet činova *Ivan IV.*, koju nisu

primili pa ju je sam povukao. Opera je praižvedena tek 1946. u dvorcu Mühlingen u Württembergu i poslije, 1951. izvedena u Grand Théâtreu u Bordeauxu s naslovom *Ivan le Terrible* (Ivan Grozni). Théâtre-Lyrique zatim je naručio Bizetu operu *La jolie fille de Perth* (Ljepotica iz Perth) prema romanu sir Waltera Scotta. Praižvedena je potkraj 1867. i to je jedina Bizetova opera koju je tadašnja kritika gotovo jednodušno pohvalila. U to je vrijeme napisao i nekoliko klavirskih skladbi – bio je izvrstan pijanist kojemu se divio i sam Franz Liszt – i solo-pjesama (ciklus *Feuilles d'album*), ali je zbog loših materijalnih prilika bio prisiljen baviti se i drugim poslovima: priređivao je glasovirske izvode i obrađivao tuđa djela, orkestrirao bezvrijednu glazbu za zabavu i podučavao. Pretjerani rad oslabio je njegove tjelesne i duhovne snage pa je proživio razdoblje teške duševne krize koja je ostavila traga na njegovu radu. Počeo je skladati nekoliko opera – *Nicolas Flamel*, *Les Templiers* i *Vercingétorix* – koje nije dovršio ili ih je poslije napustio. Među tim djelima karakteristični su odlomci iz opere *La coupe du Roi de Thulé* (Pehar kralja iz Thulé). Godine 1872. Bizet se ponovno pojavio na opernoj sceni s *opérom comique* u jednom činu *Djamileh* na libreto Louisa Galleta (1835-1898) prema poemi *Namouna* Alfreda de Musseta (1810-1857). Iako je opera puna duha i profinjena nadahnuća, doživjela je neuspjeh kod publike i kritike. Potpuno nezapaženo prošla je i Bizetova scenska glazba za dramu *L'Arlesienne* (Arležanka) Alphonsa Daudeta (1840-1897). Tek je u obliku orkestralne suite poslije postigla velik uspjeh. Prvu suitu priredio je sam Bizet, a drugu dobitnik Nagrade Prix de Rome 1859., Ernest Guiraud (1837-1892). Godine 1873. Bizet je počeo raditi na operi *Carmen* prema istoimenoj noveli Prospera

Meriméea. U međuvremenu je prekinuo rad da bi skladao operu u pet činova *Don Rodrigue* prema drami o El Cidu, koju nije dovršio. Dio njezina glazbenog materijala uporabio je za uvertiru *Patrie* (Domovina). Iznenađuje da je to loše i za Bizeta posve nevažno djelo na premijeri doživjelo velik uspjeh. Bizet je od 1871. do smrti bio član ispitne komisije Konzervatorija za kompoziciju, kontrapunkt i fugu, klavir i harfu. Umro je u Bougivalu pokraj Pariza 3. lipnja 1875. godine, točno tri mjeseca nakon praižvedbe svojega remek-djela. Njegova udovica preudala se poslije za bogatog baruna Émila Strausa i postala viđenom damom pariškog društva. Poslužila je Marcelu Proustu (1871-1922) za lik vojvotkinje De Guermantes u njegovu glasovitom djelu *À la recherche du temps perdu* (U potrazi za izgubljenim vremenom). Bizetov sin Jacques (1872-1922) bio je Proustov školski prijatelj.

O DJELU

Prosper Merimée je pripovijetku *Carmen* prvi put objavio u pariškom časopisu *Revue des Deux Mondes* 1. listopada 1845. Priču o zanosnoj Ciganki i naredniku Don Joséu ispričao je u prvom licu, tvrdeći da ih je oboje upoznao. Je li Carmencita plod autorove mašte ili je doista postojala, nije važno, jer ju je Merimée učinio stvarnom i živom, kakve su sve velike umjetničke kreacije. A njezine velike interpretkinje, bez obzira na to koliko su je često interpretirale, nikad nisu bile sigurne jesu li posve proniknule u taj čudesni lik.

Mišlju da sklada *Carmen* Bizet se počeo baviti nakon praižvedbe opere *Djamileh*. Unatoč neuspjehu te praižvedbe, upravitelji Opére-Comique Camille du Locle (1832-1903) i Adolphe de Leuven (1800-1884) pozvali su

ga da sklada operu za koju bi libreto napisali Henri Meilhac (1831-1897) i Ludovic Halévy (1834-1908). Prema jednim izvorima, Du Locle je predložio kao temu Meriméeovu novelu *Carmen*, prema drugima to je učinio Bizet. Libretisti su bili oduševljeni, iako i o tome drugdje možemo pročitati suprotno, ali De Leuvenu se nikako nije svidjela zamisao da Carmen bude ubijena na sceni. Uz to, mnogo toga mu se činilo neprikladnim za tu opernu kuću koja se doživljavala kao da je obiteljska. Halévy je počeo pisati dijaloge, a Meilhac stihove. U libretu su ublažili lik Carmen i pojednostavnili pad Don Joséa. Ono što je osobito važno i svjedoči o njihovu istančanom osjećaju za scenu jest uvođenje lika Micaële. Taj je *pojam blagosti i čistoće u toj tragediji strasti* antipod liku Carmen. Bila je to genijalna zamisao libretista i skladatelja. Frasquita, Mercédès, Zuniga i Moralès dali su radnji pitoresknost, a Escamillo je dobio na važnosti te je postao simbol onoga čemu glavna junakinja teži.

U pomalo zastarjelu formu *opére comique* Bizet je unio svježu krv. Pretpostavljajući da je to narodna pjesma, uzeo je melodiju pjesme *El Arreglito* autora slavne *La Palome*, španjolsko-baskijskog skladatelja Sebastián Yradiera (1809-1865), ali joj je svojim neponovljivim harmonijskim stilom i ritmom habanere dao snažan vlastiti pečat. Sa *seguidillom* se približio flamenku 18. stoljeća. Na flamenko podsjeća i ciganska pjesma iz drugoga čina i preludij četvrtome. Harmonijski i ritmički briljantno koncipirani su kupleti Escamilla koji točno karakteriziraju tako banalni lik. Micaëla pjeva ariju u stilu tradicionalne romantične arije. A koliko upravo mozartovske draži ima u kvintetu krijumčara u drugom činu!

Kako su pripreme odmicala, De Leuven je morao popustiti, a Bizet se posvetio

Celestine Gali-Marié

skladanju. Klavirska partitura bila je gotova u ljeto 1874., a dva mjeseca poslije završio je s orkestracijom. Bilo je problema s pronalaženjem pjevačice za naslovnu ulogu i naposljetku je odabrana **Celestine Gali-Marié** (1840-1905), kći i učenica baritona pariške Opére, Mécènea Marié de l' Islea, poznata ne samo po svojim pjevačkim kvalitetama nego i po snazi dramskog talenta. U listopadu 1874. počeli su pokusi. Tijekom neobično dugog razdoblja pokusa, Bizet se morao suočiti s primjedbama članova orkestra da su njegovi zahtjevi iznad njihovih mogućnosti te s primjedbama članova zbora od kojih se očekivalo da na sceni reagiraju kao pojedinci, a ne jedinstveno kao skupina. Osim toga, i Du Locle je bio mrzovoljan. Javno je iskazivao da ne razumije partituru i zahtijevao je od skladatelja da ublaži realističnu snagu opere. Na sreću, Bizeta su čvrsto podupirali

Celestine Gali-Marié i tumač Don Joséa, tenor **Paul Lhérie** (1844-1937) koji će poslije, 1882., imati mnogo uspješniju baritonsku karijeru. Uz odobravanje svojih glavnih pjevača, Bizet je prihvatio samo neke ustupke. Priča se da je Celestine Gali-Marié predosjetila Bizetovu smrt kad je na 33. predstavi opere, 2. lipnja 1875., pjevala ariju o kartama. Otišla je sa scene i onesvijestila se. Bizet je te noći umro. Izvjesno je da je veoma cijenila skladatelja i da je svoju posljednju predstavu otpjevala 1890. u korist podizanja njegova spomenika.

O PRAIZVEDBI

I onda je nakon 85 skupnih pokusa došao dan praiizvedbe – 3. ožujka 1875. Uz Celestine Gali-Marié i Paula Lhérieja, Escamilla je pjevao belgijski bariton **Jacques Bouhy** (1848-1929), budući prvi ravnatelj Američkog nacionalnog glazbenog konzervatorija u New Yorku. **Marguéríte Chapuy**, koja se nakon udaje u 26. godini 1876. povukla sa scene, bila je Micaëla. Dirigirao je glavni dirigent Opére-Comique i istaknuti violinist, **Adolphe Deloffre** (1817-1876). Opera, koju se danas prema nekim istraživanjima smatra najpopularnijom, a prema istraživanjima institucije *Opera America* četvrta je među dvadeset najizvođenijih u Sjevernoj Americi, propala je na premijeri, a njezin autor, potresen, umro je tri mjeseca poslije. Nije navršio ni 37 godina! Teško bolestan od angine pectoris, smrtno ranjen u svojem umjetničkom ponosu, Bizet je umro od srčanog udara. Možda ne bi imalo smisla povezivati njegovu smrt s neuspjehom premijere *Carmen*, jer su mu stizala i povoljna mišljenja o djelu, a već je bio potpisao i ugovor za njezinu izvedbu u bečkoj Dvorskoj operi koja se održala 23. listopada 1875. godine. Publika je djelo primila posve hladno, a kritika je napala sve, od „nemoralne priče

do pjevačkih dionica“, koje su, smatraju kritičari „potpuno prepuštene orkestralnoj galami i zbrci“. Teško je danas razumjeti zašto su kritičari praiizvedbe nazvali *Carmen* previše vagnerijanskom, kad je to opera koja najviše zadivljuje upravo bogatstvom melodike. A zatim i sama njezina konstrukcija *opére comique*, tj. opere u brojevima s govorenim tekstom, teško da bi se mogla nazvati vagnerijanskom. Lomila su se pera, beskraino se raspravljalo, publika je uglavnom iskaljivala bijes. Najšokantnija u djelu bila je izrazita seksualnost naslovnog lika i njezina spremnost da bira i odbacuje muškarce kao cvijeće, te zborovi žena koje su se na sceni tukle i pušile. Uz to, na otvorenoj sceni, na kraju predstave – ubojstvo *Carmen*... Bilo je to previše. Zbog toga je De Leuven podnio ostavku.

Za početni neuspjeh nije bila toliko kriva glazba, koliko sam sadržaj. Doduše, već je Verdi u svoje opere uveo ljude s ruba društva – kurtizanu Violettu npr. – ali u *Traviati* ona se žrtvuje da bi se iskupila. Bizetova *Carmen* se ne žrtvuje, ona pokreće radnju, a osjećaji koji pokreću njezin život nisu u skladu s moralom vremena Francuske nakon Napoleona Trećeg i francusko-pruskog rata. Osim toga, Verdijeva osoba sumnjiva morala ipak je živjela po salonima. U *Carmen* nije bilo čak ni lijepe fasade. Na opernoj sceni pojavio se život, ponekad okrutan i grub. Junaci su postali Ciganka i odbjegli vojnik, a njihov svijet tvorničkih radnica, vojarni i krijumčara vrijeđao je ukus otmjene francuske publike.

No svemu tome usprkos, *Carmen* je 1875. godine ipak doživjela 45 izvedaba, a 1876. još tri. Šok je prouzročio znatizeljju, ali Pariz nije pokazivao daljnje zanimanje za djelo do 1883. godine kad je *Carmen* uvrštena na repertoar velike Opére s kojega više nije sišla pa je do kraja stoljeća doživjela tisuću izvedaba.

A do 1883. godine *Carmen* je već postigla svjetski uspjeh. Počelo je s izvedbama u Beču, s recitativima koje je uglazbio Ernest Guiraud umjesto govorenih dijaloga. Ubrzo su je prihvatili svi veći europski gradovi. Najčešće je Celestine Gali-Marié tumačila naslovnu ulogu. Godine 1878. opera je izvedena u Her Majesty's Theatre u Londonu kad se u naslovnoj ulozi potvrdila atraktivna američka mezzosopranistica **Minnie Hauk** (1851-1929). Iste godine opera je izvedena i u Petrogradu. Poslije 1883. *Carmen* je u londonskom Covent Gardenu 1885. imala posebnu protagonisticu – slavna španjolska koloraturna sopranistica talijanskog podrijetla, Adelina Patti nije mogla odoljeti privlačnosti te uloge. Bio je to njezin jedini pogrešan izbor u inače brižljivo vođenoj karijeri.

Jules Massenet i Camille Saint-Saëns odmah su uočili veličinu opere. Osjetio je to i pjesnik i dramski pisac Théodore de Banville (1823-1891), predosjećajući revoluciju koju će unijeti Bizetovo remek-djelo. Pet dana nakon premijere pisao je: „Gospodin Georges Bizet jedan je od onih ambicioznih ljudi za koje glazba, čak i u kazalištu, ne smije biti samo zabava, način da se provede večer, nego božanski jezik koji će izraziti tjeskobe, nebeske težnje bića koje je tu, na zemlji, prolaznik i izgnanik.“

Ostali slavni Bizetovi suvremenici različito su se odnosili prema *Carmen*. Brahms ju je slušao više od dvadeset puta, Liszt je bio prilično neutralno raspoložen, Wagner je pisao: „Bogu hvala, evo napokon nekoga tko ima ideje u glavi!“ Oduševljeni njome bili su i Čajkovski i Debussy. Čajkovski je nazočio kasnijoj izvedbi opere prve sezone i pisao svojoj dobročiniteljici Nadeždi von Meck: „*Carmen* je remek-djelo u svakom pogledu... jedno od onih rijetkih ostvarenja koja izražavaju težnje cijele glazbene epohe.“

Veliki majstor orkestracije Richard Strauss smatrao je poslije da je orkestracija *Carmen* savršena i da je Bizet, koji nikada nije bio u Španjolskoj, uspio operi dati španjolski karakter ponajprije svojim bojama, tako karakterističnim španjolskim *chiaroscuro*m. Najviše oduševljen operom bio je veliki njemački filozof i klasični filolog Friedrich Wilhelm Nietzsche (1844-1900). U rujnu 1888. napisao je: „Jučer sam slušao – vjerujete li – Bizetovo remek-djelo dvadeset prvi put. Ponovno sam ga slušao s usrdnom predanošću. Ta mi se glazba čini savršenom. Postajem bolje ljudsko biće kad mi se Bizet obraća. Jeste li primijetili da ta glazba oslobađa duh? Da daje mislima krila? Glazbu treba pojužnjačiti. Imam razloga iznositi takvu tvrdnju... Bizet je posljednji genij koji je vidio novu ljepotu i novi čar, on je otkrio novu zemlju: jug glazbe.“ I proglasio ju je „savršenim protuotrovom za Wagnerove neuroze, povratkom prirodi, zdravlju, veselju, mladosti, vrlini!“

Prema *Carmen* 1954. snimljen je vrlo uspješan film *Carmen Jones*, a ruski skladatelj Rodion Ščedrin (1932.) na motive iz opere skladao je 1967. *Carmen suitu* za svoju suprugu, glasovitu balerinu Maju Plisecku (1925.). *Carmen* se prije izvodila u verziji s Guiraudovim recitativima, a danas se gotovo svugdje postavlja u izvornoj verziji, u obliku *opére comique* s govorenim tekstom. Moramo pritom reći da verzija muzikologa Fritza Oesera (1911-1981) iz 1964., na kojoj se temelji većina suvremenih izvedaba opere, nije uvijek prihvaćena jer sadrži dosta glazbe koju je već sam Bizet odbacio u vlastitoj verziji koju je pripremio za tiskanje 1875. godine. Danas se opera izvodi i u kritičkom izdanju njemačkog muzikologa Roberta Didiona (1956-2001).

CARMEN U METROPOLITANU

Prva izvedba *Carmen* u Sjedinjenim Američkim Državama bila je 23. listopada 1879. u Academy of Music u New Yorku s Minnie Hauk u naslovnoj ulozi. Ansambl Metropolitanu prvi ju je put izveo na talijanskom jeziku u prvoj sezoni djelovanja,

5. siječnja 1884. u Bostonu, 7. siječnja u Academy of Music i tek 9. siječnja u zgradi Metropolitanu. Zanimljiva je razlika u godinama rođenja protagonistice i dirigenta. Carmen je pjevala 46-godišnja francuska mezzosopranistica njemačkih roditelja, slavna **Zelia Trebelli** (1838-1892), a dirigirao je 24-godišnji Talijan **Cleofonte Campanini** (1860-1919). Don José je bio vodeći tenor onoga doba, stariji Cleofonteov brat, **Italo Campanini** (1845-1896), a Escamillo vodeći bariton vremena, Talijan **Giuseppe Del Puente**. **Alwina Valleria** (1848-1925) u ulozi Micaële bila je prva Amerikanka koja je u Metropolitanu

Emma Calvé

pjevala glavnu ulogu. Godine 1885. *Carmen* je izvedena na njemačkom, a slavna vagnerijanka Lilli Lehmann (1848-1929) pjevala je naslovnu ulogu. Minnie Hauk je 1891. pjevala također u predstavi na njemačkom, Emma Eames je 1892. bila Micaëla u predstavi na talijanskom.

Naposlijetku je 20. prosinca 1893. *Carmen* doživjela novu produkciju na izvornom francuskom jeziku, prema mnogim mišljenjima, s najvećom Carmen svih vremena, glasovitom Francuskinjom **Emmom Calvé** (1858-1942) koja je tu ulogu i najviše – 138 puta – pjevala u Metropolitanu. Partner joj je bio isto tako slavni poljski tenor Jean de Reszke, dirigirao je Luigi Mancinelli. Sljedeću obnovu u studenome 1914. realizirale su tri najveće zvijezde Metropolitanu: dirigent Arturo Toscanini, tenor Enrico Caruso i sopranistica Geraldine Farrar. Florence Easton i Giovanni Martinelli, koji je najviše puta – 74 – pjevao Don Josóa bili su zvijezde sljedeće obnove 1923. godine. Obnovom 1952. ravnao je Fritz Reiner, a druga po broju nastupa – 124 – u naslovnoj ulozi, Risé Stevens i drugi po broju nastupa u ulozi Don Josóa – 60 – Richard Tucker bili su nositelji glavnih uloga.

Za nas je zanimljiva nova produkcija u prosincu 1967. u režiji Jean Louisa Barraulta pod ravnanjem Zubina Mehte s Grace Bumbry i Nikolajem Geddom u glavnim ulogama. U toj je produkciji od 1970. do 1972. jedina hrvatska metropolitanska interpretkinja likova u *Carmen*, **Ruža Pospiš-Baldani**, nastupila u naslovnoj ulozi 16 puta, od 9. lipnja 1970. do 4. siječnja 1972. Najčešći joj je partner bio Tucker, a pjevala je i s Jonom Vickersom, Placidom Domingom i Georgeom Shirleyjem. Dva puta je sudjelovala u izravnom radijskom prijenosu, a na gostovanju s ansamblom nastupila je u Bostonu, Clevelandu, Atlanti, Dallasu, Minneapolisu i Detroitu. Na CD-u je zabilježen izravni prijenos izvedbe 1. siječnja 1972. gdje su joj partneri Richard Tucker,

Ruža Pospiš-Baldani i Jon Vickers

Robert Merrill i Lucine Amara, dirigent je Gabor Őtvös. Nova produkcija 1972. bila je pod ravnanjem Leonarda Bernsteina s Marilyn Horne u naslovnoj ulozi. Sljedećom, 1986., ravnao je James Levine, pod čijim je dirigiranjem ostvorena i nova produkcija 1996. Bila je u režiji Franca Zeffirellija, a u glavnim su ulogama nastupili Waltraud Meier i Plácido Domingo. Najnovija nova produkcija je ova koju slušamo i gledamo, ostvorena na Staru godinu 2009. pod ravnanjem Yannicka Nézet-Seguina u režiji Richarda Eyrea s Elinom Garančom i Robertom Alagnom u glavnim ulogama. *Carmen* praktički nije silazila s repertoara Metropolitanu i bliži se tisućitoj izvedbi. U bogatom nizu solista koji su nastupali u glavnim ulogama spomenut ćemo još: Mariju Jeritzu, Rose Ponselle i Denise Graves u ulozi Carmen, Raoula Jobina, Ramona Vinaya i Marija Del Monaca kao Don Joséa. Frank Guarrera s 84 nastupa i Robert Merrill s 81 apsolutni su rekorderi u ulozi Escamilla, a

češće su ga pjevali i Ezio Pinza i Antonio Scotti; Lucine Amara je najčešće – 98 puta – pjevala Micaëlu. Najčešće – 85 puta – dirigirao je Enrico Beviniani.

CARMEN U HRVATSKOJ I HRVATSKI UMJETNICI U NJOJ

Riječka je publika prva u Hrvatskoj vidjela *Carmen*. Bilo je to u izvedbi talijanske operne družine u Teatru comunale ujesen 1888. godine. Splitska ju je publika prvi put doživjela 1894. u izvedbi češke operne družine, a osječka u izvedbi njemačkog kazališta u sezoni 1904./1905. Prva hrvatska izvedba opere bila je u Hrvatskom zemaljskom kazalištu u Zagrebu u drugoj Hreljanovićevoj *stagioni* 18. lipnja 1893. Dirigirao je dugogodišnji ravnatelj Opere **Nikola Faller** (1862-1938), a režirao redatelj otmjena stila **Václav Anton** (1850-1917). U glavnim su ulogama nastupili talijanski članovi *stagione*: **Amadea Santarelli**, **Fabea Strakosch** i **Vincenzo Maina** (1858-1924), kojima su se pridružili voditelj *stagione* bariton **Ivo pl. Hreljanović** (1864-1908) kao Escamillo i **Marija Freudenreich** (1863-1944) u ulozi Frasquite. U novoj zgradi u izvedbi opernog ansambla opera je prvi put izvedena 29. veljače 1896. s Čehinjom Ankom Matoušek u naslovnoj ulozi, a Don Joséa i Escamilla pjevali su također češki članovi zagrebačke Opere Rikard Hofer i Emanuel Kroupa. Marija Freudenreich preuzela je Micaëlu, dirigirao je Franjo Rumpel. Iste su godine u *Carmen* prvi put gostovale Parižanka Amelia Marcolini i glasovita Gemma Bellincioni. Godine 1897. u njoj je prvi put nastupila buduća prvakinja praškog Narodnog divadla Varaždinka Gabrijela Horvat. Premda *Carmen* gotovo nije silazila s repertoara zagrebačke Opere, pravih obnova bilo je razmjerno malo. Tako je od sljedeće 1917. pod ravnanjem Friderika Rukavine u režiji Aleksandra Biničkog s Vikom

Biserka Cvejić

Engel u naslovnoj ulozi do nove obnove 1941. pod ravnanjem Milana Sachsa u režiji Branka Gavelle s Božicom Sarvan- Čajkovic u naslovnoj ulozi prošlo gotovo četvrt stoljeća. Dalje su se obnove ponavljale u kraćim razmacima pod ravnanjem Sachsa, Demetrija Žebrea, Milana Horvata i Nikše Bareze, u režiji Tita Strozija, Margarete Froman, Vlade Habuneka, Koste Spaića i Milka Šparembleka, s Marijanom Radev, Nadom Puttar-Gold i Ružom Pospiš-Baldani u naslovnoj ulozi, do najnovije pod ravnanjem Johannes Wildnera u režiji Philippa Himmelmana s Dubravkom Šeparović-Mušović u naslovnoj ulozi, koja je uglavnom šokirala starije posjetitelje, a oduševila mlade. *Carmen* je dosegla i nadmašila broj od petsto izvedaba. Mnogo se velikih pjevačica i pjevača

te dirigenata okušalo u toj besmrtnoj partituri. Spomenut ćemo samo neke. Uz navedene, dirigirali su i Milan Zuna, Krešimir Baranović, Lovro pl. Matačić, Boris Papandopulo, Mladen Bašić. Poznatije su Carmen bile Anka Horvat koja je karijeru nastavila u Dresdenu, mezzosopranistica čarobna glasa Marta Griff-Pospišil, velika Ančica Mitrović, koja je potkraj dvadesetih godina u Darmstadtu nastupala u modernim realizacijama opere kao „Carmen u puloveru“, Đurđa Milinković, koja ju je pjevala u Bavarskoj državnoj operi u Münchenu i Bečkoj državnoj operi (bila je članica obiju opernih kuća). Anka Jelačić je svojom Carmen osvajala i publiku bečke Volksopere (Narodne opere). Marijana Radev je postala pojam Carmen, koju je pjevala u pariškoj Opéri-Comique i u Covent Gardenu, kad je engleska kritika pisala da od vremena Emme Calvé nije bilo takve Carmen koja bi potpuno zadovoljila sve pjevačke i glumačke zahtjeve uloge. Biserka Cvejić ju je pjevala u Bečkoj državnoj operi, čija je bila članica i na mnogim gostovanjima, poglavito u Francuskoj i Belgiji, ali i u Boljšoj teatru u Moskvi i u Marijinskom (tada Kirov) teatru u Petrogradu i Teatru Colon u Buenos Airesu. Ruža Pospiš-Baldani bila je najtraženija Carmen o stogodišnjici praiizvedbe opere, pjevala ju je u Covent Gardenu i na mnogim drugim velikim scenama. U optjecaju je živa snimka iz Opere u Madridu iz 1981. na kojoj pod ravnanjem Luisa Antonija Garcíje Navarra uz Ružu Pospiš-Baldani pjevaju José Carreras i Justino Diaz. Među slavnim gošćama istaknule su se Maria Olszewska, Rosette Anday, Ninon Vallin, Elena Nikolaidi, Jean Madeira, Zinaida Pali i Blanche Thebom. Među mnogim interpretima Don Joséa uz Ernesta Cammarotu, Stanislava Jastrzebskog, Petra Raičeva, Marija Šimenca, Pavla Mariona Vlahovića, Nonija Žuneca, Stojana Stojanova, goste Helgea Roswaengea, Marija Del Monaca, Dimitrija Uzunova i

Marijana Radev i Josip Gostić

Ljubomira Bodurova ostat će zapamćeni Josip Rijavec koji je u toj ulozi nastupao i u Berlinskoj državnoj operi te Josip Gostić u Bečkoj državnoj operi, čiji su članovi bili. Spomenimo i neke tumače Escamilla: Marka Vuškovića, Roberta Primožiča, Rudolfa Župana, Ivana Francla, Antu Marušića, Franu Lovrića, Duška Kukovca i u najnovije vrijeme Ivicu Čikeša. No među svim tim velikim umjetnicama i umjetnicima koji su nastupali u toj operi jedan je par ušao u povijest: Marijana Radev i Josip Gostić. Godine 1928. s *Carmen* je gostovao ansambl Pariške opere.

Carmen je u HNK-u u Osijeku prvi put prikazana 10. ožujka 1917. pod ravnanjem Mirka Poliča. U Narodnom kazalištu u Splitu prvi je put izvedena 15. siječnja 1947. pod ravnanjem Silvija Bombardellija, u režiji Lidije Mansvjetove s Vjekicom Marušić u naslovnoj ulozi. Narodno kazalište "Ivan Zajc" u Rijeci uvrstilo ju je na repertoar 31. listopada 1950. pod ravnanjem dr. Danila Švare u režiji Slavka Midžora s Nadom Auer u naslovnoj ulozi. Partneri su joj bili Josip Šutej i Milan Pihler.

Nakladnik

Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog

Za nakladnika

Dražen Sirišćević, ravnatelj

Producentica programa

Ivana Kostešić

Urednica

Ivana Kostešić

Tekst

Marija Barbieri

Oblikovanje i grafička priprema

Intergrafika TTŽ d.o.o.

Lektorica

Rosanda Tometić

Tisak

Intergrafika TTŽ d.o.o.

Naklada

500 kom.

Cijena

20 kn

www.lisinski.hr

The Met
ropolitan
Opera **HD**
LIVE

METROPOLITAN
U LISINSKOM

G. Rossini:

SEVILJSKI BRIJAČ

22. studenoga 2014.

19 sati

The Met
ropolitan
Opera **HD**
LIVE

Dirigent: **Michele Mariotti**

Uloge: **Isabel Leonard, Lawrence Brownlee, Christopher Maltman**

Metova uzbudljiva produkcija Rossinijeve klasične komedije osim što donosi prepoznatljive melodije, u glavnim ulogama dovodi Isabel Leonard kao vatrenu Rosinu, Lawrencea Brownleeja kao njezinog urotničkog ljubavnika i Christophera Maltmana kao snalažljivog i šarmantnog brijača. Michele Mariotti dirigira izvedbu ove snažne i milozvučne partiture.

The Metropolitan Opera

sponzori Koncertne dvorane
Vatroslava Lisinskog:

GRAD ZAGREB

CROATIA OSIGURANJE
osiguranje d.d.

